

İNSANLIK ONUR VE ŞEREFİNİN KORUNMASI AÇISINDAN KAZF SUÇU VE CEZASININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Yaşar YİĞİT*

A STUDY ON THE QADHF CRIME AND ITS PUNISHMENT FROM THE POINT OF PROTECTION OF THE HUMAN HONOR

The meaning of the Qadhf (false accusation of zina (fornication) is explained in the dictionary as to throw, to throw the stone etc. In the terminology of the Islamic jurists it is defined as, attribution of adultery (zina) by words or other expressions, which harm individuals' honour and suspends his affinity with the person who has criminal liability.

The prohibition of the crime of Qadhf is prescribed in Surah XXIV, Verse 4.

According to the Islamic scholars the term "Muhsanat" as explained in this verse indicates that the punishment for this crime is limited only to the Muslims. But in our dissertation we have come to the conclusion that the term " Muhsanat" contains all the human beings.

We have dealt with this subject on the basis of the term "Muhsanat".

A. İSLÂM'DA GENEL OLARAK İNSANLIK ONUR VE ŞEREFİNE VERİLEN DEĞER

Âyet ve hadislerde, insana büyük değer verildiği değişik vesilelerle dile getirilmiştir. Allah Teâlâ, her şeyden önce insanı yeryüzünde iradesini temsil etmek üzere yarattığını, "Hatırla ki Rabbin meleklerle: Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım, dedi..."¹ âyetiyle ifade etmektedir. Böylesine ağır ve şerefli bir misyon sadece insana yüklenmiştir. Evrende başka bir varlığın bu tür bir misyon ve fonksiyonundan söz etmek mümkün değildir. Yine "Biz insanı en güzel biçimde yarattık."² âyetiyle, insanın yaratılışında bir güzelliğin hedeflendiği vurgulanmıştır. Bunun yanı sıra Kur'ân-ı Kerîm'in hep insanı muhatap alması, ona verilen değerlerin bir başka ifadesidir. Zira o içerdiği mesajlarla, hep insanın dünya ve ahiret mutluluğunu hedeflemektedir.

* Dr., D.İ.B. Din İşleri Yüksek Kurulu Uzmanı, yigit66@hotmail.com

¹ 2/Bakara, 30.

² 95/Tin, 4.

İslâm, bir taraftan insana böylesi ağır bir sorumluluk yüklerken, diğer taraftan da ona haklar tanımış ve bu hakların korunması için birtakım maddî ve manevî yaptırımlar getirmeyi de ihmal etmemiştir. İnsan denilen varlığın yaşamını onurlu bir şekilde sürdürebilmesi için vazgeçilmez kabul edilen temel hakları vardır. *Din, can, akıl, namus ve mal güvenliği*, bu hakların en önde gelenleridir. Söz konusu haklar, İslâm hukuk doktrininde, *zarûriyyât* (Dinin koruyup gözettiği vazgeçilmez temel değerler) şeklinde nitelendirilmiştir.³ İnsanlara sağlanan bu haklar dokunulmazdır.⁴ Başka bir ifadeyle bu haklara yöneltilen haksız saldırılara karşı nitelik ve niceliği değişse de çeşitli türden yaptırımlar konulma gereği duyulmuş ve hemen hemen her hukuk sistemi tarafından tarih boyunca bu doğrultuda düzenlemeler yapılmıştır.

İslâm hukuk doktrininde "*zarûriyyât*" şeklinde nitelendirilen temel değerler, belirli ölçütler göz önünde bulundurularak bir sıralamaya tâbi tutulmuştur. Bu sıralamada hangi hakkın diğer haklara nispetle korunmasının daha öncelikli olduğu çeşitli kriterler esas alınarak tespit edilmeye çalışılmıştır. Genel anlayışa göre dinin korunması başka bir deyimle din güvenliği, haklar hiyerarşisinde ilk maddeyi teşkil etmektedir. Ancak bu sıralamada, "*canın muhafazası*" da önemli bir yer tutmaktadır.⁵ Öyle ki bu kapsamda ele alınan değerlerin hepsinin, dolaylı ya da dolaysız olarak, canın korunması ile bir ilgi ve ilintisinin bulunduğu bir gerçektir. Zira can güvenliği, bazı durumlarda, ilk sırada yer alan dinin muhafazasından daha önce gelmektedir. Nitekim canın muhafazası için, dinin kesin olarak yasakladığı bazı haramların zarûret halinde yapılmasına izin verilmiş olması, hatta bazı durumlarda, bu tür yasakların işlenmesinin vacip kabul edilişi, insan hayatına diğer bir deyişle insana verilen önemi vurgulayacak nitelikteki düzenlemelerdir. Allah'ı inkâra zorlanan şahsa, O'nu inkâr konusunda izin verilmesi⁶, zorda kalan ve yiyecek bulamayan kişinin ölmek için dinin haram kıldığı domuz eti vb. şeyleri yemesi⁷, hatta yemediği takdirde açlık sebebiyle ölmesi durumunda, dinen sorumlu tutuluşu⁸, canın muhafazasına verilen değeri ifade edecek nitelikteki örneklerdir. Canın muhafazasına bu derece önem verilmesinin elbette temel bir esprisi olmalıdır. Her şeyden önce, söz konusu değerlerin bulunduğu ve önem kazandığı merkez ya da suje, hayat sahibi insandır. Din, akıl, mal, nesil, namus gibi temel değerler, ancak hayat sahibi insan için bir önem ifade eder ve bu değerler de, hayat sahibi insanın şahsında bir önem kazanır. Din ve onun hükümleri, hayat

³ Bkz. Şâtîbî, *el-Muvâfakât*, Beyrut 1994, II, 324; Gazzâlî, *el-Mustasfâ*, Bulak, ty., I, 288; İbn Âşûr, *İslâm Hukuk Felsefesi* (trc. Vecdi Akyüz-Mehmet Erdoğan), İstanbul 1988, s. 151.

⁴ Bkz. Armağan, Servet, *İslâm Hukukunda Temel Hak ve Hürriyetler*, Ankara 1987, s. 82 vd.

⁵ Bkz. Şâtîbî, *el-Muvâfakât*, II, 324; Gazzâlî, *el-Mustasfâ*, I, 288; İbn Âşûr, s. 151.

⁶ "Gönlü imanla dolu olduğu halde inkâra zorlanan hariç, kim iman ettikten sonra, Allah'ı inkâr eder, kalbini inkâra açık tutarsa, Allah'ın gazabı onların üzerindedir. Bunlara büyük bir azap da vardır." (16/Nahl, 106) Bu âyet Allah'ı inkâra zorlanan şahsın, gönülden olmamak kaydıyla Allah'ı inkâr etmesinin, geçersiz olacağını ifade etmektedir. Bu yönüyle de canın muhafazası, dinin muhafazasına tercih edilmiştir.

⁷ "Şüphesiz ki Allah, size leşi, kanı, domuz etini, bir de Allah'tan başkası adına kesilenleri haram kıldı. Bir kimse mecbur kalır zaruret haddini aşmadan ve başkalarının hakkına tecavüz etmeden *bunlardan yer ise, ona günahı yoktur. Şüphesiz ki Allah, çok bağışlayan ve merhamet edendir.*" (2/Bakara, 173) âyeti zorda kalan şahsın canının muhafazası için, normal şartlarda yasak olan şeyleri yiyebileceğini ifade etmektedir.

⁸ Serahsî, *el-Mebsût*, Beyrut 1978, XXIV, 48; Kâsânî, *Bedâiu's-Sanâi'*, Beyrut 1986, VII, 176; İbn Kudâme, *el-Muğnî*, Beyrut, ty., X, 330; Hattâb, *Mevâlibü'l-Celil*, Beyrut 1992, III, 229; Dâmâd, *Mecmau'l-Enfûr*, İstanbul 1276, II, 432; Üdeh, Abdülkâdir, *et-Tesrîu'l-Cinâiyyü'l-İslâmî*, Beyrut, ty., I, 570; Cebbûrî, *Avârızu'l-Efiliyye*, Mekke 1988, s. 517; Zeydân, *el-Vecîz fi Usûli'l-Fikih*, Beyrut 1987, s. 141.

sahibi insanı muhatap kabul etmektedir. Aynı şekilde akıl, mal, namus ve nesil gibi değerlerin muhafazasının canın muhafazası ile ilgisiz olduğu iddia edilebilir mi?

İnsanların en tabii hakları içinde yer alan namusun korunmasına İslâm'da büyük önem verilmiş, ona yapılan saldırılara karşı maddî ve manevî müeyyideler öngörülmüştür. İrz veya namus, insanın onur ve şerefine göstergesidir. Bir ülkeye nispetle bayrağın konumu ne ise, kişiye nispetle namusun konumu da odur. Tarih boyunca nasıl bayraklar için savaşmak bir şeref kabul edilmiş ise, kişinin namusunu korumak üzere gerektiğinde hayatını feda etmesi hemen hemen bütün milletlerce bir şeref olarak telakki edilmiştir. İslâm'da, kişilerin namus ve şereflerini zedeleyici nitelikteki sataşma ve saldırılar cezalandırılmıştır. Bu tür eylemlere karşı getirilen hukukî müeyyidelerin başında kazf cezası gelmektedir. Biz de bu nedenle, insanlık onur ve şerefi açısından kazf suçu ve cezasını ele alacağız.

B. KAZF (ZİNA İSNADI) SUÇU VE CEZASI

a) Tanımı:

Sözlükte; atmak, taş vs. fırlatıp atmak⁹ anlamlarına gelen kazf kelimesi, bir İslâm hukuku terimi olarak; bir kimseye ayıplama ve sövmek amacıyla zina isnat etmek,¹⁰ muhsan olan bir şahsa zina nispet etmek veya bir kimsenin nesebini reddetmek¹¹ anlamında kullanılmaktadır. Kazf suçunun bundan başka farklı tanımları da yapılmıştır.¹² Bu tanımları da göz önünde bulundurarak daha kapsamlı şöyle bir tanım yapabiliriz: *Ceza ehliyetine sahip bir şahsın, iffetli (muhsan) bir kimseye, iffetini zedeleyecek veya onun nesebini reddedecek nitelikte sözlü olarak zina ya da zinaya delâlet edecek kelimeleri isnat etmesine kazf denir.*

İslâm hukuk terminolojisinde, başkasına zina isnadında bulunan şahsa, "Kâzif", kendisine zina isnat edilen kişi veya mağdûra, "Makzûf", zina isnadında kullanılan sözcüklere veya cümlelere de "Makzûfun bih" kelimeleri kullanılmaktadır.¹³

b) Dayandığı Deliller :

Kazf suçunun haram olduğu, Kitap, Sünnet ve icma' delilleri ile sabittir "İffetli kadınlara zina isnat edip de, sonra bu iddialarını doğrulayacak dört şahit getiremeyenlere seksener sopa vurun ve artık onların şahitliğini asla kabul etmeyin. İşte onlar fâsıkların ta kendileridir."¹⁴ âyeti, kazf suçunun haram olduğunu belirtmektedir. Resûlullah (s.a.v) de pek çok hadisinde bu suçun ne derece büyük bir günah olduğuna işaret etmiştir.¹⁵ Bu hadislerden birinde; "Helak edici yedi şeyden kaçının." buyurduğunda ashâb-ı kirâm; "Nedir onlar Ey Allah'ın Resûlü? diye sordular. Peygamber (s.a.v); "Allah'a şirk koşmak, sihir (büyü) yapmak, Allah'ın öldürülmesini haram kıldığı kimseyi öldürmek, faiz yemek, savaş sırasında ordudan kaçmak, iffetli ve

⁹ İbn Manzûr, *Lisânu'l-Lisân*, Beyrut 1993, II, 364; Zebîdî, *Tâcu'l-Arûs*, Kuveyt 1965, XXIV, 240; Ahmet Rıza, *Mu'cem*, Beyrut 1958, IV, 517; İbn Fâris, *Mucmelu'l-Luga*, Beyrut 1984, III, 746; ez-Zâvî, *Tertîbu'l-Kâmûs*, Kahire 1971, III, 577.

¹⁰ İbnü'l-Hümâm, *Şerhu Fetâvî'l-Kadîr*, Beyrut, ty., V, 89; İbn Âbidîn, *Reddü'l-Mulîtar*, Beyrut 1994, VI, 79; Hattâb, VI, 298; Bilmen, Ö. Nasuhi, *Hukukî İslâmiyye ve İstıfâlatı Fıkıhiyye Kamusu*, İstanbul 1985, III, 229.

¹¹ Üdeh, II, 455; Siddîqî, M. İkbâl, *The Penal Law of Islam*, Lahore, ty., s. 87.

¹² Tanımlar için bkz. Ebû Abdûh, Sa'd M. Hasan, *Cerîmetü'l-Kazf*, Kâhire 1994, s. 2 vd.

¹³ Bilmen, III, 229.

¹⁴ 24/Nûr, 4.

¹⁵ Hadisler için bkz. Buhârî, *Hudûd*, 44-45; Ebû Dâvûd, *Hudûd*, 34; Muvatta, *Hudûd*, 5.

kimseyi öldürmek, faiz yemek, savaş sırasında ordudan kaçmak, iffetli ve hiç birşeyden habersiz kadına zina isnadıyla iftira etmek.”¹⁶ şeklinde cevap verdi.

Kazf suçunun haram olduğu ve bu suçun işleyen ceza ehliyetine (âkil-bâliğ) sahip şahsa, âyette öngörülen cezanın uygulanması gerektiği konusunda, İslâm hukukçuları arasında görüş birliği vardır.¹⁷

c) Unsurları:

Her suçta olduğu gibi, kazf suçunda da bulunması gerekli görülen unsurlar vardır. Unsurlar, bir fiil veya sözün hukukî anlamda suç olarak nitelendirilebilmesi için bulunması gereken asıl öğelerdir. Bu asıl öğelerin bulunmadığı fiil veya davranışlar, hukukta suç olarak nitelendirilmez. Zina isnadı veya şahsın nesebini reddetme, mağdûrun muhsan olması ve fâilin suç kastı, kazf suçunun unsurlarını oluşturmaktadır.¹⁸ Şimdi kısaca bu unsurlar hakkında bilgi vereceğiz.

1-) Zina isnâdı veya nesebin reddi : Ceza ehliyetine sahip bir kimsenin, başka bir şahsın bizzat kendisine, "ey zinakâr, zina eden..." şeklindeki ifadelerle zina isnadında bulunması veya nesebini reddedecek nitelikteki " ey veled-i zina, piç..." v.b sözleri kullanması, bu unsuru teşkil eder. Burada fâil, ya mağdûrun bizzat kendi iffetine ya da ana, baba gibi onu dolaylı olarak ilgilendiren şahısların iffetine karşı sözlü sataşmada bulunmaktadır.¹⁹ Bu tür ifadelerle maruz kalan mağdûrun, kadın veya erkek olması arasında hüküm bakımından fark yoktur.²⁰ Başka bir ifadeyle kazf suçu için öngörülen cezada mağdûrun cinsiyeti dikkate alınmaz, suçluya gerekli diğer şartların da bulunmasıyla ceza uygulanır.

Açıkça veya işaret yoluyla zinâ isnâdını çağrıştırmayan sözlü sataşmalar, kazf suçu kapsamında değerlendirilmez. Kişilere isnat edilen sözlerin kazf suçu kapsamında ele alınabilmesinde temel hareket noktasını, "Kişiye zina haddi uygulanmasını gerektiren herhangi bir fiilin, başka bir şahsa isnat edilmesi, kazf cezasını gerektirir." genel kuralı oluşturur. Nitekim bütün İslâm hukukçuları bu genel kuralda birleşmektedir. Örneğin, bir şahıs diğer bir şahsa zındık, kâfir, dinsiz, vb. ifadelerle hitapta bulursa, ona kazf cezası gerekmez. Çünkü bu ifadeler, zina ile ilgili değildir. Bununla birlikte bu ifadelerde bulunan şahsa, yetkili merciin takdir edeceği ta'zir türünden bir ceza uygulanabilir.²¹ Bir şahsın eşcinsel olarak nitelendirilmesi, çoğunluğu temsil eden hukukçulara göre, zina isnadıyla eş değerdedir. Dolayısıyla böyle bir hitapta bulunan şahsa, kazf cezası gerekir.²² Hanefi mezhebinin önde gelen hukukçularından Ebû Yûsuf ve İmâm Muhammed'in görüşleri de bu doğrultudadır.²³ Ebû Hanife ve Zâhiri mezhebine göre ise, homoseksüel ilişki haram kabul edilmekle beraber zina kapsamında değerlendirilme-

¹⁶ Buhârî, *Hudûd*, 44.

¹⁷ İbnü'l-Hümâm, V, 89; İbn Kudâme, X, 201; Cezîrî, *Kitabu'l-Fıkıh ala Mezâlibi'l-Erbaa*, Beyrut 1986, V, 212; Ebû Abdûh, s. 9.

¹⁸ Nevâvî, Abdülhâlik, *Cerâimül-Kazf*, Kâhire 1970, s. 43; Ebû Abdûh, s. 18; Üdeh, II, 461.

¹⁹ Serahsî, IX, 12; Kâsânî, VII, 42; İbn Âbidin, VI, 83; Üdeh, II, 462; Ebû Abdûh, s. 19.

²⁰ Mevsilî, I, 94; Kudûrî, *el-Kitâb* (el-Lübâb'la birlikte), III, 195; İbnü'l-Hümâm, V, 89; İbn Kudâme, X, 201; Meydânî, *el-Lübâb*, III, 195.

²¹ Serahsî, IX, 119; Mevsilî, *el-İhtiyâr*, IV, 96; Zeylaî, *Tebyînü'l-Hakâik*, Beyrût, ty., III, 208; İbn Kudâme, X, 210; Mâverdî, *el-Ahkâmü's-Sultâniyye*, Beyrut 1990, s. 378; İbnü'l-Hümâm, V, 114; Hattâb, *Mevâhibü'l-Celîl*, VI, 303.

²² Mâlik, *el-Müdevenetü'l-Kübra*, Bağdat 1970, VI, 214; İbn Kudâme, X, 209; Şîrâzî, *el-Mühezzeb*, yy., ty., II, 290; Bisyûnî, Cemil, "Başsun fi Haddi'l-Kazf", *Mecelletü'l-Ezher*, c. XLVIII, sy. VIII, Kâhire 1976, s. 1204; Nevâvî, *Cerâimu'l-Kazf*, s. 44; Üdeh, II, 463.

²³ İbnü'l-Hümâm, V, 114; Husarî, Ahmed, *es-Siyâsetü'l-Cezâiyye*, Beyrut 1993, II, 733; Bisyûnî, *agm.*, s. 1204.

diğinden, bu çeşit nitelemeler kazf suçu olarak telakki edilmez ve bu ifadeleri kullanan kişiye kazf suçu için öngörülen ceza uygulanmaz.²⁴

Zina isnadı veya nesebin reddinin, tarafların bildikleri dilde yapılması şart değildir. Arapça, Türkçe veya başka bir dilde, kişilerin iffetlerine saldırı niteliği taşıyan her sözcük, kazf suçu kapsamında değerlendirilir.²⁵

Zina isnadı, anlamları açık (sarih) kelimelerle olabileceği gibi, dolaylı ya da üstü kapalı sözcüklerle de (kinâye, ta'riz) yapılabilir. Yorumu gerek duymayacak derecede anlaşılır, açık kelimelerin kullanılmasıyla, kazf cezasının uygulanacağı konusunda İslâm hukukçuları arasında görüş birliği olmakla birlikte, dolaylı ya da üstü kapalı sözcüklerle yapılan isnadın, kazf cezasını gerektirip gerektirmediği tartışmalıdır.²⁶ Çoğunluğa göre, dolaylı ve üstü kapalı sözlerle yapılan nitelemeler, kazf cezasını değil sadece ta'zir türünden bir cezayı gerektirir.²⁷ Kendisinden nakledilen bir görüşe göre İmâm Şâfiî, bu şekilde yapılan zina isnadında, şahsın niyetine itibar edileceğini ifade etmiştir.²⁸ İmâm Mâlik'e göre ise, dolaylı ve üstü kapalı anlatımla ifade edilen sözlerden zina isnadı anlaşılması veya karinelerin isnada işaret etmesi durumunda, kazf cezası uygulanır.²⁹

İslâm hukukçularının çoğunluğuna göre, zina isnat edilen kişinin hadım (erkeklik organının işlevsiz hale getirilmesi), iktidarsız ve hasta olması hallerinde, kendisine zina isnat eden şahsa, kazf cezası uygulanmaz. Çünkü kendisine zina isnat edilen kişinin, belirtilen niteliklerden ötürü zina fiilini işlemesi mümkün değildir. Dolayısıyla ona zina isnadı yersiz olmuş olur. Ancak bu durumda isnatta bulunan şahsa (kâzif), ta'zir kapsamında ele alınabilecek türden cezalar uygulanabilir.³⁰

2-) Mağdûrun muhsan olması: Kazf suçunun oluşumu için gerekli unsurlardan birisi de mağdûrun "muhsan" niteliğine sahip olmasıdır. Ancak, kazf suçundaki "muhsan" olma şartı ile, zina suçundaki "muhsan" olma³¹ durumu arasında fark oldu-

²⁴ İbnü'l-Hümâm, V, 114; İbn Kudâme, X, 209; Bisyûnî, *agm.*, s. 1205; Üdeh, II, 463.

²⁵ Serahsî, IX, 114; Kâsânî, VII, 44; Mevsilî, IV, 93; İbn Âbidîn, VI, 83; Şafak, Ali, Mezheplerarası Mukayeseli İslâm Ceza Hukuku, Erzurum 1977, s.149.

²⁶ Serahsî, IX, 120; İbn Rüşd, *Bidâyetü'l-Müctehid*, İstanbul 1985, II, 368; Ebû Abdûh, s. 19; Cezîrî, V, 214.

²⁷ Şâfiî, *el-Ümm*, Beyrût 1973, VIII, 262; Kâsânî, VII, 42; İbn Kudâme, X, 213; İbn Rüşd, II, 362; Cezîrî, V, 215; Üdeh, II, 466.

²⁸ Nevevî, *Ravzatü't-Tâlibîn*, Beyrût 1992, VI, 287; Cezîrî, V, 215.

²⁹ Mâlik, VI, 224; İbn Rüşd, II, 368; Mâverdî, *el-Ahikâm*, s. 379.

³⁰ Kâsânî, VII, 45; İbn Âbidîn, VI, 83; Ebû Abdûh, s. 82; Üdeh, II, 471; Şafak, s. 150.

³¹ Zina suçunda recm cezasının uygulanmasında önemli bir şart kabul edilen suçlunun muhsan olması şartı kazf suçundaki muhsanlıktan farklı anlamda kullanılmaktadır. İslâm hukuk terimi olarak "muhsan"; akıllı, ergen, hür ve nikah-sahih ile müteehhil (evlenmiş ya da evlilik geçirmiş) olmak niteliklerine sahip bulunan Müslüman kimseye denir. Bu şartları taşıyan erkeğe "Muhsan", kadına ise, "Muhsane" terimleri kullanılır. Recm cezasının uygulanmasında önemli bir yeri olan "İhsân" ya da "muhsan" niteliğinin şartları konusunda İslâm hukukçuların farklı görüşleri sürmüştür. Hanefi mezhebinin hakim görüşüne göre "İhsân", kişinin akıllı, ergen (bâliğ), hür, Müslüman, sahîh nikahla evlenmiş olması, bu sayılan özelliklerin hem erkek hem de kadında bulunması, belirtilen şartları taşıyan erkek ve kadının sahîh nikah altında cinsel ilişkide bulunmaları şartları ile gerçekleşir. Hanefi mezhebinin önde gelen hukukçularından Ebû Yusuf ve İmâm Şâfiî'ye göre ise, kişinin muhsan olması için "İslâm" şart değildir. Mâlikî mezhebinin görüşü de hemen hemen Hanefi mezhebinin görüşüyle aynı doğrultudadır. Son devir İslâm hukukçularından Serahsî (ö.483/1090) ise, "İslâm" ve sahîh nikah altında cinsel ilişkide bulunmayı, kişinin muhsan kabul edilmesinde yeterli şartlar olarak görür. Ona göre, akıl ve bülûğ, ceza ehliyeti için gerekli şartlardandır. Kişinin muhsan olmasının şartlarından değildir. Kanaatimize göre, kişinin "muhsan" kabul edilmesinde "İslâm"ın şart kabul edilmesi isabetli değildir. Nitekim Hz. Peygamber'in, zina eden iki Yahudi'yi recm ettiğini belirten hadis (Ebû Dâvûd, *Hudûd*, 26) bu kanaatimizi desteklemektedir. Bilgi için bkz. Serahsî, *el-Mebsûl*, IX, 39;

ğunu belirtmemizde fayda vardır.³² Kazf suçunda mağdûrun muhsan olması şartı, bu suça kaynaklık eden âyetteki, "muhsanât"³³ kelimesine dayanmaktadır. Bu kelimenin türetildiği "ih̄san" kelimesi Kur'ân-ı Kerîm'de, hürriyet,³⁴ iffet,³⁵ evli kadın³⁶ gibi değişik anlamlar karşılığında kullanılmıştır.³⁷

İslâm hukukçuları, kazf suçunda, muhsan olma şartından genelde mağdûrun, akıllı, ergen, hür, Müslüman ve iffetli olmasını kastetmektedirler.³⁸ Bu niteliklere sahip olmayan şahsa, zina isnadında bulunan kimseye kazf değil, ta'zir cezası uygulanır.³⁹ Bu nitelikler arasında yer alan iffetten maksat, şahsın zina fiilinden uzak olduğunun herkes tarafından bilinmesi halidir.

İslâm hukukçularının muhsanât kelimesinde baz aldıkları anlamdan hareket ettiğimizde, İslâm ülkesinin gayr-i müslim vatandaşları olan zimmîlere veya geçici bir süre izinle ülkeye girmiş bulunan müste'menlere, bu tür iffeti zedeleyecek nitelikteki sözlü isnatlar, kazf suçu kapsamında ele alınmayacak ve karşılığında da bu suç için öngörölmüş ceza uygulanmayacaktır.⁴⁰ Halbuki devlet, gerek zimmîler gerekse müste'menlerle yaptığı anlaşma gereği kendilerinin can, mal ve ırz güvenliğini sağlama söz vermiştir. Onlar devletle yaptıkları sözleşmeye sadık kaldıkları sürece belirtilen hususlardaki güvenlikleri devam edecektir. Yine köle statüsünde yer alan kişilere karşı yapılan bu tür çirkin sataşmalar, âyetin öngördüğü cezanın dışında kalacaktır. Bu noktada akla şöyle bir soru gelmektedir; acaba kölelerin, gayr-i müslimlerin iffeti, haysiyeti yok mu? İslâm'ın en belirgin özelliklerinden olan ve mensuplarına da önerdiği "adaletli olma-adaleti ayakta tutma",⁴¹ bu tür uygulamalarla zedelenmez mi? Kanaatimize göre, âyette geçen "muhsanât" kelimesi, hür-köle, müslim-gayr-i müslim,⁴² kadın-erkekten hangisi olursa olsun, iffetli, namuslu bütün insanları kapsamına almaktadır. Dolayısıyla, toplumsal yapıda inancı ve statüsü ne olursa olsun namuslu, iffetli her şahsın, iffetini zedeleyici nitelikte sözlü sataşmada bulunan kim olursa olsun, kazf cezasıyla cezalandırılmak durumundadır. İslâm'ın genel prensipleri ve adalet-eşitlik anlayışı bunu gerektirmektedir. Ayrıca âyetteki "muhsanât" kelimesinin aynı sürede yer alan diğer âyetteki gibi "mü'minât (mümin kadınlar)"⁴³ kelimesi ile kayıtlanmaması da bu kanaatimizi desteklemektedir. Şayet âyette böyle bir kayıt bulunsaydı, o zaman gayr-i müslim kadın ve erkeklere karşı isnat edilen bu tür sözler, kazf

→

Kâsânî, VII, 37; Mevsilî, IV, 88; İbn Kudâme, X, 126; İbn Âbidîn, VI, 22; İbn Rüşd, II, 364; Hattâb, *Mevâhibu'l-Celil*, VI, 294; Mâverdî, *el-Ahikâmu's-Sultâniyye*, s. 368; İbn Dekkî'l-İyd, *Ulûkâmu'l-Ahikâm*, İstanbul, ty., IV, 120; Husarî, *el-Hudûd*, Amman 1980, s. 72; Çalışkan, İbrahim, "İslâm Ceza Hukukunda Zina Suçununun Mahiyeti ve Cezası", s. 76 vd.

³² Bilgi için bkz. Dağcı, Şamil, "İhsan", DİA.

³³ "Muhsanât" kelimesinin tefsiri için bkz. Râzî, *et-Tefsîru'l-Kebîr*, Beyrut 1990, XXIII, 133; İbnü'l-Arabî, *Ahikâmu'l-Kur'an*, yy., ty., I, 402; Cessâs, *Ahikâmu'l-Kur'an*, Beyrût 1993, III, 394.

³⁴ 4/Nisâ, 25; 24/Nûr, 4.

³⁵ 66/Tahrîm, 12.

³⁶ 4/Nisâ, 25.

³⁷ Âyetlerin tefsiri ve bu anlamlar için bkz. Sâbûnî, *Tefsîru Âyâti'l-Ahikâm*, Kuveyt 1971, II, 60.

³⁸ Bkz. Kâsânî, VII, 40; Mevsilî, VI, 93; Zeylaî, III, 200; İbnü'l-Hümâm, V, 91; Mâverdî, s. 378; İbn Kudâme, X, 202; İbn Âbidîn, VI, 82; Hattâb, VI, 300; İbnü'l-Arabî, III, 1333; Dağcı, "İhsan". DİA.

³⁹ Kâsânî, VII, 40; Mâverdî, *el-Ahikâmu's-Sultâniyye*, s. 377.

⁴⁰ Serahsî, *el-Mebûsât*, IX, 118; Kâsânî, VII, 40; Şîrâzî, *el-Muhezzeb*, II, 273; İbn Âbidîn, *Reddül-Muhtâr*, VI, 82; İbn Kudâme, X, 202; Makdisî, *eş-Şerhu'l-Kebîr*, X, 212; Mâverdî, *el-Ahikâm*, s. 378.

⁴¹ Örnek olarak bkz. 3/Âl-i İmrân, 16; 4/Nisâ, 135; 16/Nahl, 76,90; 49/Hucurât, 10.

⁴² İbn Cezzî, bu doğrultuda bir görüş nakletmektedir. *et-Teslîl*, Beyrut 1973, III, 59.

⁴³ 24/Nûr, 23.

suçunu düzenleyen âyetin kapsamı dışında kalacak ve tabii olarak bu sözlerin sahiplerine bu suç için öngörülen ceza uygulanmayacaktı. Ancak âyette böyle bir kayıt olmadığı gibi, "muhsanât" kelimesinin kapsamına sadece "mü'min kadınlar"ı almak, aynı sûrenin diğer bir âyetinde yer alan "muhsanât" kelimesinden sonra ayrıca "mü'minât"⁴⁴ kelimesinin getirilmesi dikkate alındığında çelişkiye yol açacaktır. Zira "muhsanât" kelimesine dayanarak âyetin sadece mü'min kadınlara yapılan zina iftirasının cezasını düzenlediğine hükmedebilmemiz için, diğer âyette olduğu gibi, bu kelimedenden sonra da "mü'minât" kelimesini gerekli kılacaktı. Oysa âyette böyle bir kayıt söz konusu değildir. Yine "muhsanât" kelimesi, mutlak olarak kullanıldığında, "mü'minler"i de içeren bir kelime olsaydı, diğer âyette (en-Nûr, 24/23) ayrıca "mü'minât" kelimesinin getirilmesine gerek kalmazdı. Dolayısıyla bazı âyetlerde (4/Nisa, 25; 24/Nûr, 23) olduğu gibi "muhsanât" kelimesi, mutlak olarak kullanıldığında bu kelimenin içeriğini sadece mü'min kadınlara, hürlere özgü kılmak isabetli olmazsa gerek. Buna göre kazf suçu ve cezasını düzenleyen âyette, mutlak olarak kullanılan "muhsanât" kelimesi, kanaatimizce, kadın-erkek, hür-köle, müslim-gayr-i müslim gibi cinsiyet, inanç veya statü farklılıkları dikkate alınmaksızın, iffet sahibi bütün insanları kapsamına alan bir lafızdır. Söz konusu âyette yer alan "muhsanât" kelimesini, "hürler", "kadınlar" ya da "mü'min erkek ve kadınlar" şeklinde kayıtlamak, onun kapsamını daraltmaktadır. Saîd b. Müseyyeb, Zührî, İbn Ebi Leylâ, Davud ez-Zâhirî, İbn Hazm, Şevkânî gibi İslâm âlimlerinin gayr-i müslimlere ve kölelere karşı kazf suçu işleyen kimselere de âyette öngörülen (80 sopa) cezanın tatbik edilmesi gerektiğini ileri sürmeleri böyle bir yorumun imkan dahilinde olduğu hususunda bize bir fikir vermektedir.⁴⁵ Ayrıca "...Mü'min kadınlardan iffetli olanlarla, Ehl-i kitaptan iffetli kadınlar da, mehirlerini vermeniz kaydıyla; evlenmek, zina etmemek ve gizli dost tutmamak üzere size helal kılındı..."⁴⁶ âyeti, bir taraftan ihsanın (iffet) sadece Müslümanlara özgü bir nitelik olmadığına, gayr-i müslimlerden de iffetli (muhsan) olanların bulunabileceğine işaret ederken diğer taraftan, kazf suç ve cezasını düzenleyen âyette yer alan "muhsanât" sözcüğünün "iffetliler" şeklinde yorumlanmasına da imkan tanımaktadır. Yine gayr-i müslim bir kadın Müslüman bir erkekle evlendiğinde ve ona zina isnadı (kazf) yapıldığında, isnatta bulunan şahıs ya da şahıslar, iddialarını ispat edemediklerinde, gayr-i müslim kadın muhsan niteliğini taşıyor diye kendilerine öngörülen ceza uygulanmayacak mı? sorusu ister istemez zihne gelmektedir. Her halde hiçbir Müslüman, hanımının iffetsiz olarak nitelendirilmesine veya bu nitelikteki bir hanımla beraberliğe razı olmaz.

Kazf suçunun kişisel hakların ağır bastığı bir suç oluşu da bu kanaatimizi destekler mahiyettedir. Zira İslâm hukukunda hakim kanaate göre, kişisel hakların yoğunlukta olduğu suçlarda mağdûr veya suçlunun inanç veya cinsiyeti öngörülen cezaların uygulanmasına engel değildir.

3-) Suç kastı: Ceza hukukunda fâilin suçlu sayılabilmesi ve kendisine hukuken öngörülen cezanın verilebilmesi için gerekli unsurların en önde geleni kasıttır. Bir şahsın hukuka aykırı olarak icra ettiği fiilde veya sözde, suç kastı yoksa, kendisi cezalandırılmaz. Kazf suçunda da, zina isnadında bulunan şahsın, mağdûra (makzûf)

⁴⁴ 24/Nûr, 23.

⁴⁵ Kurtubî, *el-Câmi'*, Beyrut 1988, XII, 116; İbn Hazm, *el-Muhalââ*, Beyrut 1988, XII, 224-230; Şevkânî, *Fetihü'l-Kadir*, IV, 8; İbn Kudame, *el-Muğrî*, X, 202.

⁴⁶ el-Mâide, 5/5.

nispet ettiği zina ve iffetsizlik ifade eden kelimelerin asılsız olduğunu bile bile isnadı suç kastını teşkil eder.⁴⁷ Burada suç kastından söz edebilmemiz için zina isnadında bulunan şahsın akıllı, ergen ve serbest iradeye sahip olması gerekir. Çocuk, akıl hastası ve mükreh (zorlanan) gibi belirtilen nitelikleri taşımayan şahısların böyle bir isnatta bulunmaları durumunda, suç kasıtları bulunmadığından kendilerine ceza uygulanmaz.⁴⁸ Çünkü bu konumdaki şahıslar, ceza ehliyetine sahip değildirler. Ceza ehliyeti olmayan şahısların da suç kastının varlığından söz edilemez.

d) Kazf Suçunun Cezası:

İslâm ceza hukukunda, kazf suçu için biri aslî,⁴⁹ diğeri de tâbi (ek)⁵⁰ olmak üzere iki tür ceza söz konusudur. Kazf cezasına delil teşkil eden âyet-i kerîmeden de anlaşıldığı gibi aslî ceza, celde (sopayla dövme) dir. Konu ile ilgili olarak Kur'ân-ı Kerîm'de; "İffetli kadınlara zina isnat edip de sonra bu iddialarını doğrulayacak dört şahit getiremeyenlere seksener sopa vurun..."⁵¹ buyrulmaktadır.

Suç sabit olduktan sonra,⁵² suçluya seksen sopa vurulur. Bu ceza, aslî ceza olup miktarı artırılıp azaltılmadığı gibi, yerine başka bir ceza da uygulanamaz.

Kazf suçunda affın geçerli olup olmadığı konusunda farklı görüşler ileri sürülmüştür. Hukukçular arasındaki bu görüş farklılığı, kazf suç ve cezasının niteliğinin tespitinden kaynaklanmaktadır.⁵³ Başta Ebû Hanife olmak üzere, kazf suçunu, kamsal (Allah) hakkın ağır bastığı suçlar kapsamında değerlendiren fakihler, affın geçersiz olduğunu ifade etmektedirler.⁵⁴ Buna karşın kazfi, kişisel hakkın ağır bastığı suçlar kapsamında ele alan hukukçular, mağdûrun (makzûf-zina isnadına maruz kalanın) cezanın infazına kadar suçluyu affetme hakkının bulunduğunu belirtmektedirler. İmâm Şâfiî ve Ahmed b. Hanbel bu görüştedir.⁵⁵ İmâm Mâlik ise, mağdûrun yetkili merciye (yaırgı) dava açmadan önce suçluyu affetme hakkı bulunduğu görüşündedir.⁵⁶ İslâm hukukçularının had suç ve cezalarına bakış açıları dikkate alındığında Hanefilerin görüşlerinin daha isabetli olduğu ifade edilebilir. Zira İslâm ceza hukukunda had cezalarında affın geçerli olmadığı genel ilkedir. Kazf suç ve cezası da had suç ve cezaları kapsamında ele alındığına göre tabii olarak affın geçerli olmaması gerekecektir. Ayrıca kazf işlenişi itibarıyla kişisel haklara karşı işlenmiş bir suç niteliğinde olsa da, toplum nazarında haysiyet ve onuru zedelenen mağdûrun, bu mağduriyetinin giderilmesi yine toplum ya da kamuoyu önünde olmalıdır. Bireysel bazda aklanmak ile toplumsal bazda aklanmak arasında ne derece fark olduğu izahtan vârestedir. İnsanların onur ve şerefleriyle oynama hastalığına yakalanan

⁴⁷ Serahsî, IX, 106; Mevsilî, IV, 93; Nevâvî, s. 49; Üdeh, II, 477; Şafak, s. 151.

⁴⁸ Kâsânî, VII, 40; Ebû Abdûh, s. 58; Bisyûnî, *agm.*, s. 1208.

⁴⁹ Aslî cezalar: Suçun doğrudan doğruya karşılığı olan cezalardır. Öldürme suçu için kısas, hırsızlık suçu için el kesme cezaları gibi. Bkz. Üdeh, I, 632; Behnesî, *el-Ukûbe fî'l-Fıkhi'l-İslâmî*, Beyrût 1983, s. 123.

⁵⁰ Ek (Tâbi) cezalar: Ceza mahkûmiyetinin sonucu, ayrıca açıklamaya ihtiyaç duyulmaksızın kendiliğinden gündeme gelen cezalardır. Kasden ve hataen öldürmelerde miras ve vasiyetten mahrumiyet, kazf cezasına çarptırılanın şahitliğinin kabul edilmemesi gibi. Bkz. Behnesî, *el-Ukûbe*, s. 172; Akşit, s. 59.

⁵¹ 24/Nûr, 4. Tefsir için bkz. Kurtubî, *el-Câmi'*, Beyrût 1965, XII, 172; Râzî, VI, 330.

⁵² Kazf suçunda şahitler, ispat vasıtaları, dava konuları için bkz. Serahsî, IX, 105; Üdeh, II, 488; Bisyûnî, *agm.*, s. 1208; Cezîrî, V, 219; Bilmen, III, 242; Nevâvî, s. 51.

⁵³ Bkz. Serahsî, IX, 105; İbnü'l-Arabî, III, 1336; Bilmen, III, 238; Sâbûnî, II, 69; Ebû Abdûh, s. 108; Üdeh, II, 480.

⁵⁴ Kâsânî, VII, 57; İbnü'l-Hümâm, V, 98; Kâdihân, *Fetâvâ*, III, 475; İbn Âbidîn, X, 196; *el-Fetâvâ'l-Hindiyye*, II, 166; Bilmen, III, 239; Atar, "A", DİA.

⁵⁵ İbn Rüşd, II, 370; İbn Kudâme, X, 205; el-Ensârî, *Esne'l-Metâlib*, IV, 136; Kâsânî, VII, 56; Üdeh, II, 480; Ebû Zehra, *el-Ukûbe*, s. 319; Bilmen, III, 239; Cezîrî, V, 230.

⁵⁶ Mâlik, VI, 216; İbn Rüşd, II, 370; Hattâb, *Mevâhibu'l-Celil*, VI, 305.

şerefleriyle oynama hastalığına yakalanan kişileri caydırmada, suçluya tatbik edilecek cezada affın geçersiz kabul edilmesi, caydırıcılık noktasında da etkin rol oynayacaktır. Yine kazf suç ve cezasının hukukî temelini teşkil eden âyette affın gündeme getirilmemesi de bu cezada affın söz konusu olmayacağına bir işaret sayılabilir.

Kazf suçu işleyen şahsın şâhitliğinin kabul edilmemesi de, celde cezasına ek olarak verilen bir cezadır. Bu cezanın hukukî temelini, kazf suçu ile ilgili âyetin devamında "...ve artık onların şahitliğini asla kabul etmeyin...."⁵⁷ âyeti teşkil etmektedir. Suçlunun tevbe etmesi⁵⁸ durumunda, şahitliğinin kabul edilmemesi cezasının devam edip etmeyeceği konusunda farklı görüşler ileri sürülmüştür. Görüşlerdeki bu farklılığının temeli, "...artık onların şahitliğini asla kabul etmeyin. İşte onlar fâsikların tâ kendileridir. Ancak bundan sonra tevbe edip islah olanlar, bu hükmün dışındadır. Çünkü Allah, çok bağışlayan ve çok esirgeyendir."⁵⁹ âyetlerine dayanmaktadır.⁶⁰

Hanefî mezhebine göre, kazf suçundan dolayı cezaya çarptırılmış olan şahıs her ne kadar tevbe ederse etsin, artık şahitliği kabul edilmez.⁶¹ Bu görüş, "Ancak bundan sonra tevbe edip islah olanlar..." cümlesindeki istisnanın, "İşte onlar fâsikların tâ kendileridir." cümlesine atfedilmesinden kaynaklanmaktadır. Yani buna göre kazf suçu işleyen kimse, fâsıktır, günah işlemiştir. Onun bu niteliği (fısk), tevbe etmesi (iyi hali) ile ortadan kalkabilir. Ancak bu onun şahitliğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. Diğer taraftan Hanefilerin böyle bir görüş ileri sürmeleri, onların ispat vasıtalarından olan şahitliğe gösterdikleri özen ve titizliğin sonucu olarak da değerlendirilebilir. İnsanların onur ve şerefiyle oynama hastalığıyla malûl kişiler için bu ceza, sosyolojik açıdan gerçekten anlamlıdır. Böyle bir yaptırım, kişilerin iftira suçu işlemelerine engel olmada etkin rol oynayabilir. Çoğunluğu temsil eden Şâfiî, Malikî ve Hanbelî mezheplerine göre ise, kazf cezasına çarptırılan şahıs, tevbe eder ve iyi hali görülürse şahitliği kabul edilir.⁶² Âyetin geneli dikkate alındığında çoğunluğun temsil ettiği görüşün daha isabetli olduğunu ifade edebiliriz. Bu konuda Zemahşerî'nin âyete getirdiği yorum ise oldukça ilgi çekicidir: "Âyetin açık anlamı ve nazmı, bu üç cümlenin: "...Onlara seksen değnek vurun, onların şahitliklerini kabul etmeyin, işte onlar fâsiklardır." cümlelerinin, tümüyle şartın cezası olmasını gerektirir. Yani şöyle denmiş gibidir: Namuslu kadınlara iftira edenleri sopa ile dövün, şahitliklerini reddedin, onları fâsik ilan edin. Ancak iftiradan tevbe edip uslananlar için Allah çok bağışlayandır, çok acıyandır. Artık onlar dövülmezler, şahitlikleri reddedilmez, fâsik sayılmazlar."⁶³

SONUÇ

Her şeyden önce insan, Allah katında yaratılmışların en saygınıdır. O, bu saygınlığını, Allah'ın emir ve yasaklarına uyması ile daha da artırmaktadır. Buna karşın

⁵⁷ 24/Nûr, 4.

⁵⁸ Kâzifin tevbe etmesi halinde hukukî durumu hakkında bilgi için bkz. Sâbûnî, II, 70; Ebû Abdûh , s. 161; Cezîrî , V, 240; Ebû Zehra, *el-Ukûbe* , s. 110.

⁵⁹ 24/Nûr, 4-5.

⁶⁰ Âyetlerin tefsiri ve tartışmalar için bkz. Kurtubî, XII, 178; Râzî , XXIII, 133; İbn Kesîr, III , 364; Merâğî, *Tefsîru'l-Merâğî*, Beyrut 1974, XVIII, 73 .

⁶¹ Mevsilî, III, 147; Meydânî, III, 200; Cessâs, III, 407; Ebû Zehra, *el-Ukûbe*, s. 111.

⁶² İbn Rüşd, II, 370; İbnü'l- Arabî, III, 1337; Cezîrî, V, 241; İbn Abdîrrefî', *Muînu'l-Hukûkâm*, Beyrût 1989, II, 882; Üdeh, II, 491.

⁶³ Zemahşerî, *el-Keşşâf an Hakâiki Kavâmizî't-Tenzîl*, Kahire 1946, III, 214.

insan, söz konusu emir ve yasakları ihlal ettiği sürece de bu saygınlık, öznel (nefsî) olarak ve de Allah katında eksilmeye hatta yok olmaya açık değişken bir durumdur.

Allah katında saygın olan ve bu saygınlığını öznel bazda da devam ettiren insanın namus, şeref ve onurunu zedeleyici nitelikteki sözlü ve fiilî saldırılar, İslâm'da yasaklanmıştır. Bu tür saldırıların önlenmesi için gerçekten ağır kabul edilebilecek türden fizikî ve manevî yaptırımlar getirilmiştir. Fizikî ceza olarak suçluya (kâzif), sek-sen sopa vurulması yanında şahitliğinin kabul edilmemesi de, manevî bir müeyyide olarak getirilmiştir. Toplumsal yapıda kişinin, sözüne güvenilmeyen birisi konumunda olması, onurlu bir insan için yabana atılacak türden bir yaptırım olmasa gerek. Böyle bir yaptırım ayrıca o kişinin toplumdaki dışlanması, saygınlığını öznel bazda da yitirmesi sonucunu doğuracaktır. İftiranın, insanların onur ve şerefiyle oynamanın, kişiye uhrevî boyutta da bir sorumluluk getireceği beyan edilmiştir. Nitekim Kur'ân-ı Kerîm'de, "Namuslu, kötülüklerden habersiz mümin kadınlara zina isnadında bulunanlar, dünya ve ahirette lânetlenmişlerdir. Yapmış olduklarına, dilleri ve ayaklarının şahitlik edeceği gün onlar için çok büyük bir azap vardır."⁶⁴ âyeti bu müeyyideyi dile getirmektedir.

Gerçek şu ki, İslâm'da suç kabul edilen fiil veya eylemlere karşı uygulanan cezalarla gerek fert gerekse toplum bazında belirli hedefler gerçekleştirilmek amaçlanmıştır.⁶⁵ Her şeyden önce cezalar, bütün ilahî dinlerin ve günümüzde hemen her hukuk sisteminin de kabul ettiği temel hak ve hürriyetleri korumayı hedefler. Bu noktada İslâm'da, uygulanan cezalar, insanların haklarına yöneltilecek saldırılara karşı adeta sigorta görevi icra etmektedirler. Bu naklettiklerimize temel teşkil etmesi açısından birkaç örnek vermek gerekirse; İslâm, inanç özgürlüğünü açık naslarla düzenlemiş ve koruma altına almıştır.⁶⁶ Canları korumak, toplumdaki kan davalarını, öldürme hadiselerini önlemek amacıyla kısas, nesep karışıklığını, ırz ve namusu korumak için zina cezası, mal güvenliğini sağlamak için hırsızlık cezası, şeref ve haysiyeti, ırz ve namusu, aile nizamına sataşmaları korumak için kazf cezası meşru kılınmıştır.

İnsanların namus ve iffetlerine yönelik bir iddianın dört şahitle ispat edilmesinin gerekli görülmesi, kişilerin namus ve iffetlerine verilen değer bir başka ifadesidir. Zira İslâm ceza hukukunda yine çirkin bir suç olan zina suçu dışında hiçbir suçta dört şahit gerekli görülmemiştir. Bu durum bu tür iddialara teşebbüs edecek kişilerin oldukça dikkatli davranmaları gerektiğine işaret etmektedir.

İslâm hukuk doktrininde kazf suçu ve cezasını düzenleyen âyet genelde hür, mü'min erkek ve kadınlara yapılan zina iftiraları ekseninde yorumlanmış ve bu yorumların temeli de " muhsanât " kelimesi üzerinde odaklaşmıştır. Bu kelimeden hareketle hukukçular, âyette belirtilen cezanın ancak iffet sahibi hür, mümin erkek ve kadınlara yapılan zina iftirasında söz konusu olduğunu ifade etmişlerdir. Kanaatimize göre, âyetteki "muhsanât" kelimesi, inancı ve toplumsal yapıdaki statüsü ne olursa olsun namuslu, iffetli her ferdi içine almaktadır. Nitekim Süleyman Ateş de "muhsanât" kelimesinin bütün namuslu kadınları kapsamına aldığı belirtmektedir.⁶⁷ Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi'nin ilgili maddesinde de "muhsanât" kavramının "iffetli kadınlar"

⁶⁴ 24/Nûr, 23-24.

⁶⁵ Bilgi için bkz. Üdeh, I , 609; Ebû Zehra, *el-Ukûbe*, s. 47; İbn Teymiyye, *es-Siyaset'üş-Şer'iyye*, Beyrût 1966, s. 85; İbn Âşûr, *İslâm Hukuk Felsefesi*, s. 328; Avvâ, M. Selîm, *Fî Usûli'n-Nizâmî'l-Cinâiyyi'l-İslâmî*, Kahire 1983, s. 73; Akşit , s. 35; Yiğit, Yaşar, *İslâm Ceza Hukukunda Cezaların Yürürlüğü*, (Doktora Tezi, Bursa 1998), s. 32.

⁶⁶ Bkz. Armağan , Servet , *İslâm Hukukunda Temel Hak ve Hürriyetler* , s. 117; Gazvî, *el-Hurriyyâtü'l-Âmme*, İskenderiyye, ty., s. 66.

⁶⁷ Ateş, Süleyman, *Yüce Kur'an'ın Çağdaş Tefsiri*, İstanbul 1990, VI, 154.

şeklinde anlaşılmaya daha müsait olduğu ifade edilmiştir.⁶⁸ Ayrıca İslâm hukukçularının büyük çoğunluğu, erkeğe karşı yapılan zina iftirasının da kadına karşı yapılan zina iftirası gibi kazf cezasını gerektirdiği görüşündedir.⁶⁹ Halbuki âyetteki "muhsanât" kelimesi Arap dil kurallarına göre, dişiler için kullanılan bir sözcüktür. İslâm hukukçuları bu kelimenin kapsamına belirtilen suçun temel esprisi ve amacı -ki o da ırz ve namusun korunması- gereği haklı olarak erkekleri de dahil etmişlerdir. Buna karşın gayr-i müslim kadın ve erkekler ile köle statüsünde bulunan kimselere karşı yapılan bu tür saldırılar ve isnatlar, kapsam dışı bırakılmıştır. Böyle bir yaklaşıma işaret eden herhangi bir nass tespit edemediğimize göre, âyette mutlak olarak yer alan "muhsanât" kelimesinin haklı bir dayanak olmadıkça takyîd (kayıtlamak) edilmesi, âyetin kapsamını daraltacaktır. Takyîdi geçerli kılacak haklı bir delil veya dayanak bulunmadıkça, böyle bir sınırlamaya gitmek isabetli olmasa gerek. Kanaatimizce, ister hür ister köle, ister Müslüman ister gayr-i müslim olsun, namuslu iffetli bir kimseye zina iftirasında bulunan şahsa, âyette öngörülen cezanın uygulanmasına hukûki herhangi bir engel bulunmamaktadır. Zira daha önce de ifade ettiğimiz gibi, namus, iffet ve insanlık onuru sadece hür mü'min erkek ve kadınlara özgü bir olgu değildir. İnsan olarak gerek gayr-i müslimlerin gerekse kölelerin namus ve onuru, Müslümanların namus ve onurundan daha aşağı değildir.♦

⁶⁸ Dağcı, "İnsan", DiA.

⁶⁹ Mevsilî, *el-İhtiyâr*, IV, 94; Kudûrî, *el-Kitâb*, III, 195; İbnü'l-Hümâm, V, 89; İbn Kudâme, *el-Muğnî*, X, 201; Meydânî, *el-Lübâb*, III, 195.